

Σπουδές Φύλου και Παιδική Λογοτεχνία

Ενότητα 3: Μετα-αφηγήσεις/διασκευές λαϊκών παραμυθιών και
γυναικεία πρότυπα

Διδάσκουσα: Κανατσούλη Μένη

Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής & Εκπαίδευσης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

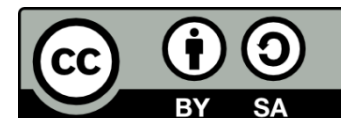

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Τίτλος ενότητας: Μετα-αφηγήσεις/διασκευές λαϊκών παραμυθιών και γυναικεία πρότυπα

Περιεχόμενα ενότητας

1. Μετα - αφηγήσεις/ διασκευές λαϊκών παραμυθιών.
2. Διασκευές παραμυθιών στη σύγχρονη εποχή.
3. Διασκευές παραμυθιών.
4. Εικονογράφηση, αναθεώρηση των έμφυλων στερεοτύπων.
5. Η μητριά.
6. Ο ρόλος της εικονογράφησης.
7. Η «γυναικοκεντρική» εικονογράφηση της Trina Hyman.
8. Παρωδία των έμφυλων στερεοτύπων δια του κειμένου και δια της εικονογράφησης.

Σκοποί ενότητας

- Να φανούν οι τρόποι με τους οποίους αλλάζει το περιεχόμενο των παλαιών παραμυθιών.
- Να φανούν οι αφηγηματικές διαφορές παλαιών και διασκευασμένων παραμυθιών.

Μετα - αφηγήσεις/διασκευές λαϊκών παραμυθιών

- Οι κωδικοποιημένες συμβάσεις π.χ. των λαϊκών παραμυθιών, για παράδειγμα ο τυπικός τρόπος έναρξης και τέλους των λαϊκών παραμυθιών, οι στερεοτυπικοί χαρακτήρες, τα τυποποιημένα μοντέλα δράσης, ενδυναμώνουν τις ήδη γνωστές αφηγήσεις και καθιστούν δύσκολη τη μετεξέλιξη των ιστοριών αυτών, εάν δεν χρησιμοποιηθούν πιο δραστικές διαδικασίες μετασχηματισμού, όπως η παρωδία, η μεταμυθοπλασία ή η αποπλαισίωση.
- Η Hilary Crew (“Spinning New Tales from Traditional Texts: Donna Jo Napoli and the Rewriting of Fairy Tale”, *Children’s Literature in Education* 32, 2 2002 [\[1\]](#)) μελετώντας μια σειρά τέτοιων επαναφηγήσεων των λαϊκών παραμυθιών ώστε να αποδοθούν αναθεωρημένες οι έμφυλες στερεοτυπίες υποδεικνύει τρεις κειμενικές περιοχές στις οποίες λαμβάνουν χώρα οι αλλαγές: αφηγηματικές στρατηγικές που υιοθετούνται κατά την αφήγηση, όπως π.χ. η πρωτοπρόσωπη αφήγηση από γυναίκα ή οι πολυπρόσωπες αφηγήσεις, η απεικόνιση ανδρικών και γυναικείων χαρακτήρων με τέτοιο τρόπο ώστε να λαμβάνονται υπόψη και να τίθενται υπό επεξεργασία ζητήματα αναφορικά με το φύλο και τις έμφυλες σχέσεις και, τέλος, ο επαναχειρισμός των πατριαρχικών ιδεολογιών και αξιών.

Διασκευές παραμυθιών στη σύγχρονη εποχή

- Το παραμύθι του *Βασιλιά Βάτραχου* των Γκριμ (περιλαμβάνεται σε τόμο). [2]
 - i. Η *πριγκίπισσα και το βατραχάκι* στο βιβλίο *Ο Ιγνάτιος και η γάτα* του Ε. Τριβιζά, ΑΣΕ. [3]
 - ii. J. Scieszka (εικονογράφηση S. Johnson), *The Frog Prince Continued*, Puffin Books, 1994 (1η έκδοση Penguin Books, 1991). [4]
 - iii. http://www.youtube.com/watch?v=6eD2pC_gimw [5]

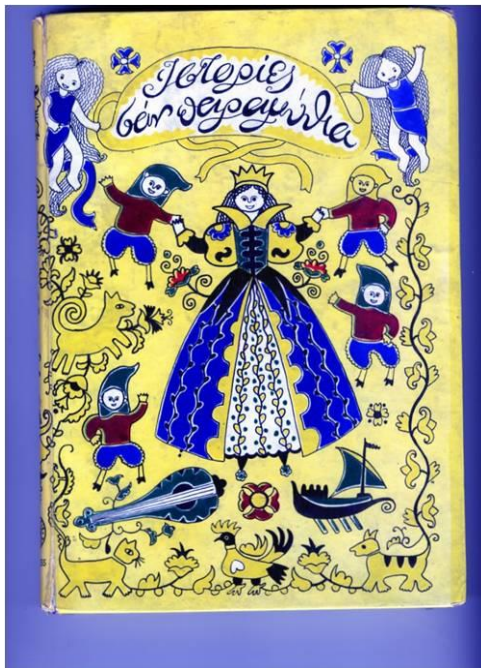

Εικόνα 1. *The Frog Prince Continued*. Αποτυπώνεται η ανατροπή όσον αφορά το κλασικό ευτυχισμένο τέλος των παραμυθιών. [4]

Διασκευές παραμυθιών (1)

- Ν. Πολίτης: *Παραδόσεις*, τόμοι 2, Αθήνα, Ιστορική Έρευνα σσ.462- 464. [6]

Εικόνα 2. Φ. Παπαλουκά (εικονογράφηση Γ. Βακαλό): *Ιστορίες σαν παραμύθια*, Αστήρ, 1986. [7]

- Εικόνα 3. σ. 112, αποτυπώνεται το χαρακτηριστικό τέλος της ιστορίας. [7]

και πιάνει σβέλτα τη δουλειά. Τότε πιά ο Λουκάς, γλυστράει απ' την κρυψώνα του, κι' όπως τότε παλιά, τής αρπάξει το μαντήλι και το πετάει με όρμη στο φούρνο ποδοχε κιόλας ανάψει η Νεραίδα. Μά η Νεραίδα αυτή τη φορά δε θύμωσε, μόνο χαμογέλασε και γόρισε και τούπε :

— Καλύτερα, να μην έχω πιά μαντήλι να με ξεσηκώνει, αφού έχω σπίτι και άντρα και παιδιά, καλύτερα να ξεχάσω την άλλη ζωή. Μήπως μπορούσα και να την χαρώ τώρα πιά; Όλο στο νοῦ μου σὰς είχα, ὄλο ἡ ἔννοια σας με τριγόριζε.

Ἔτσι ἀπὸ τότε ὁ Λουκάς, ἔζησε εὐτυχισμένος στὸ σπιτικό του.

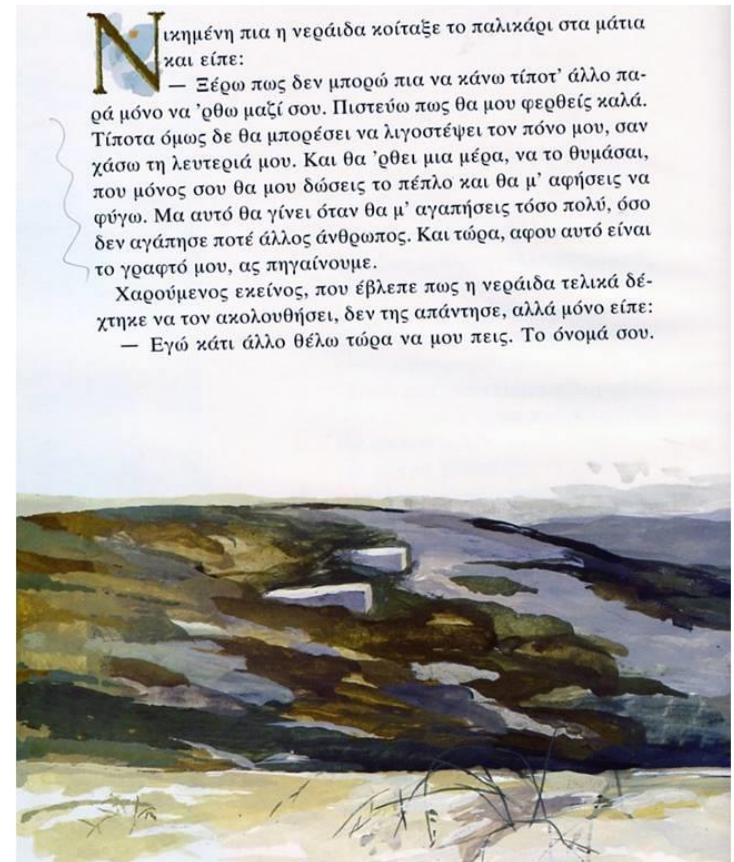

Διασκευές παραμυθιών (2)

Εικόνα 4. Μ. Στεφανίδης (εικονογράφηση Φ. Στεφανίδη): *Η νεράιδα και το πέπλο*, Σίγμα, Αθήνα 1995. [8]

Εικόνα 5. σ. 16, αποτυπώνονται οι αλλαγές αναφορικά με τις αφηγηματικές συμβάσεις. [8]

Εικονογράφηση λαϊκών παραμυθιών, αναθεώρηση των έμφυλων στερεοτύπων

- Στα παιδικά εικονογραφημένα βιβλία, πολλά κλισέ που αφορούν την εξωτερική εμφάνιση του ήρωα κωδικοποιούν παράλληλα και γνωρίσματα του χαρακτήρα του.
- Ο Perry Nodelman (Words about Pictures, University of Georgia Press, Athens, Georgia 1988, σ.113 [\[9\]](#)) αναφέρει πόσο συχνά σε ποικίλες εικονογραφήσεις της Χιονάτης βλέπουμε να αναπαρίσταται η μητριά άσχημη, παρά τη ρητή αναφορά του κειμένου ότι ήταν η ωραιότερη γυναίκα του βασιλείου. Με την απεικονισμένη ασχήμια, κωδικοποιείται έτσι για το παιδί η κακία, πολύ φοβούμαι όμως ότι και άλλες συμπεριφορές που απορρέουν από τη δυναμικότητα της κακής μητριάς κωδικοποιούνται και αυτές κατά τρόπο αρνητικό.

Η μητριά

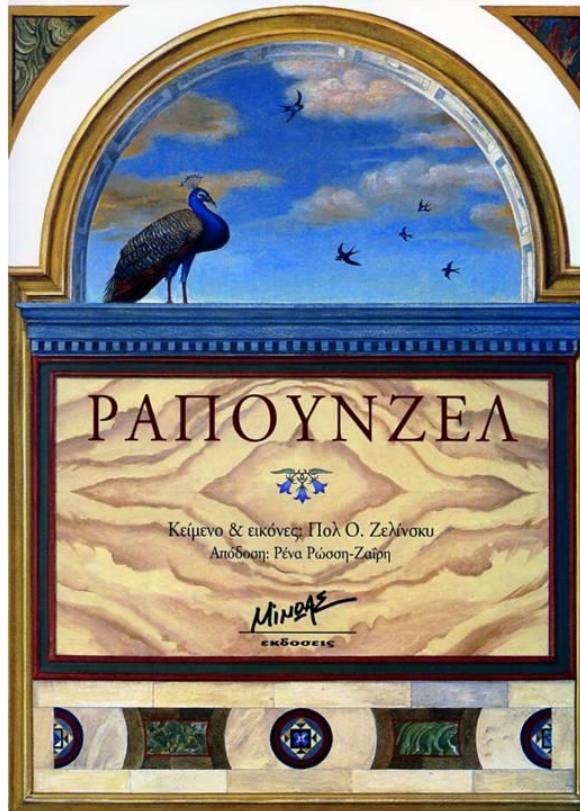
- Για τις φεμινίστριες κριτικούς της λογοτεχνίας [Gilbert](#) και [Gubar](#) [\[10\]](#), η κακιά μητριά, η Βασίλισσα όπως την αποκαλούν, και η καλή Χιονάτη ουσιαστικά είναι ένα και το αυτό πρόσωπο, η αγγελική γυναίκα και η διαβολική αποτελούν τις δύο όψεις της γυναικείας προσωπικότητας: η Βασίλισσα αγωνίζεται μέσα της να λυτρωθεί από την παθητική πλευρά του χαρακτήρα της, τη Χιονάτη που κρύβει μέσα της, και γι' αυτό εκδηλώνει τέτοια ζωτική δυναμικότητα και η Χιονάτη, από τη μεριά της, αγωνίζεται να καταπνίξει τη Βασίλισσα μέσα της.
- <http://comminfo.rutgers.edu/professional-development/childlit/swillustration7.html>

[\[10\]](#) S. Gilbert - S. Gubar: «Snow White and her Wicked Stepmother», M. Tatar (επιμέλεια), *The Classic Fairy Tales*, Princeton University Press, Norton - Company, New York - London 1999, σσ. 291-297.

Ο ρόλος της εικονογράφησης (1)

Εικόνα 6. Π. Ζελίνσκυ: *Ραπουνζέλ* (απόδοση Ρ. Ρώση - Ζαΐρη), Μίνωας, Αθήνα 2006. [\[11\]](#)

Εικόνα 7. σ. 16, αποδίδεται νόημα στο κείμενο μέσα από την εικονογράφηση. [\[11\]](#)

Η μάγισσα αγάπησε το κοριτσάκι και το φρόντιζε πολύ. Η Ραπουνζέλ έγινε πανέμορφη. Είχε κόκκινα μάγουλα και μακριά χρυσαφένια μαλλιά. Μόλις έγινε δώδεκα χρονών, η μάγισσα την οδήγησε στο δάσος για να ζήσει σε έναν ψηλό πύργο.

Η «γυναικοκεντρική» εικονογράφηση της Trina Hyman

- Trina Schart Hyman (1939-2004), μια κατ' εξοχήν γυναικεία εικονογράφηση.

Εικόνα 8. Από τη Χιονάτη, δίδεται έμφαση στη γυναικεία οπτική. [\[12\]](#)

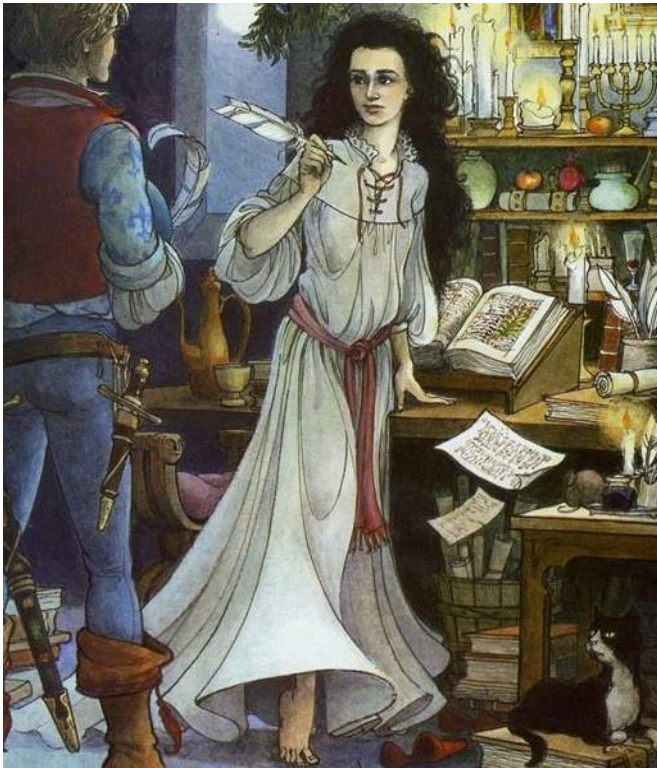

Εικόνα 9. Από τη Χιονάτη, αποτυπώνεται η αντίληψη της Hyman για το αντρικό και γυναικείο φύλο. [\[12\]](#)

Ο ρόλος της εικονογράφησης (2)

Εικόνα 10. Β. Rogasky (διασκευή) - T. Scharf Hyman (εικονογράφηση): *Το νερό της ζωής* (μετάφραση Ρ. Ρώσση-Ζαϊρη), Ρώσση, Αθήνα 1989. Το φόντο της ιστορίας αντιπροσωπεύει το ύφος της προσωπικότητας της γυναίκας. [\[13\]](#)

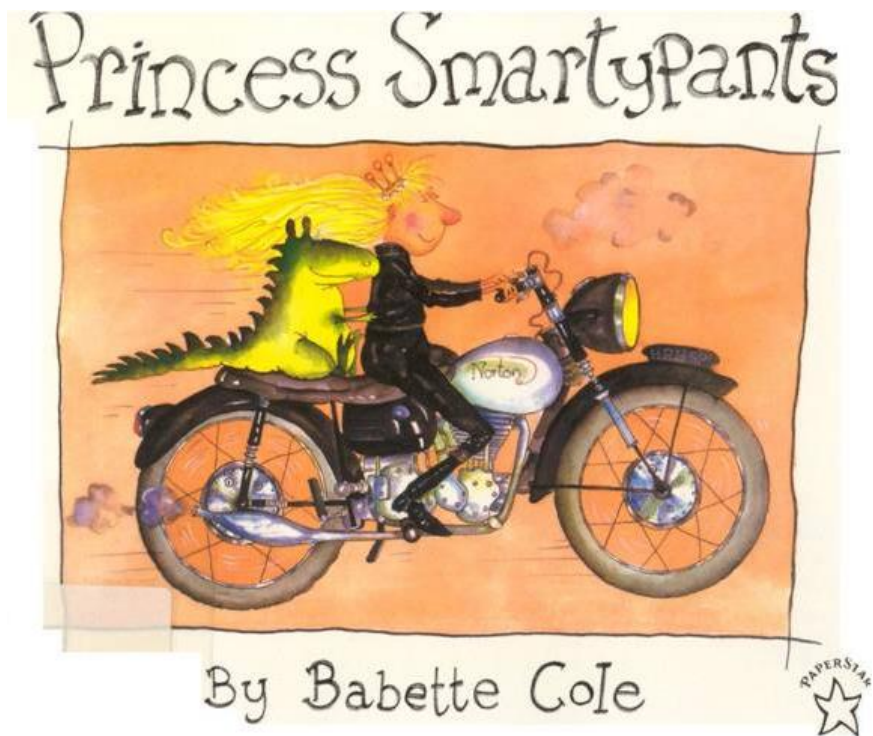

Εικόνα 11. σ. 21, σχολιάζεται η σχέση ιεραρχίας των δύο προσώπων μέσω της εικονογράφησης. [\[13\]](#)

Παρωδία των έμφυλων στερεοτύπων δια του κειμένου και δια της εικονογράφησης

Εικόνα 12. B. Cole: *Princess Smartypants*, A PaperStar Book, The Putnam and Grosset Group, New York. [\[14\]](#)

Εικόνα 13. *Princess Smartypants*, σχολιάζεται ο συμβολισμός του κειμένου και της εικονογράφησης. [\[14\]](#)

Αναφορές εικόνων

1. J. Scieszka (εικονογράφηση S. Johnson): *The Frog Prince Continued*, Puffin Books, 1994 (1η έκδοση Penguin Books, 1991). (<http://www.isabellarossgallery.com/#!frog-prince-continued/zoom/mainPage/image1ih6>).
- 2,3. Φ. Παπαλουκά (εικονογράφηση Γ. Βακαλό): *Ιστορίες σαν παραμύθια*, Αστήρ, 1986.
- 4,5. Μ. Στεφανίδης (εικονογράφηση Φ. Στεφανίδη): *Η νεράιδα και το πέπλο*, Σίγμα, Αθήνα 1995.
- 6,7. Π. Ζελίνσκυ: *Ραπουνζέλ* (απόδοση Ρ. Ρώσση - Ζαΐρη), Μίνωας, Αθήνα 2006.
- 8,9. <http://surlalunefairytales.blogspot.gr/2011/03/snow-white-by-trina-schart-hyman.html>
- 10,11. Β. Rogasky (διασκευή) - T. Schart Hyman (εικονογράφηση): *Το νερό της ζωής* (μετάφραση Ρ. Ρώσση-Ζαΐρη), Ρώσση, Αθήνα 1989. (<http://tiny-yellow-bird.blogspot.gr/2010/07/illustration-inspiration-trina-schart.html>).
- 12,13. Β. Cole: *Princess Smartypants*, A PaperStar Book, The Putnam and Grosset Group, New York. (http://www.goodreads.com/book/show/346952.Princess_Smartypants).

Βιβλιογραφία (1)

- [1] [H. Crew: «Spinning New Tales from Traditional Texts: Donna Jo Napoli and the Rewriting of Fairy Tale», *Children's Literature in Education* 32, 2 \(2002\): 77-95.](#)
- [2] Αδελφοί Γκριμ: Η Χιονάτη και οι επτά νάνοι (μετάφραση Λ. Τρουλινού - Ζ. Σαρίκας), Ύψιλον, Αθήνα 1988.
- [3] Ε. Τριβιζάς: «Η πριγκίπισσα και το βατραχάκι», Ο Ιγνάτιος και η γάτα, ΑΣΕ, Θεσσαλονίκη 1986.
- [4] J. Scieszka (εικονογράφηση S. Johnson): The Frog Prince Continued, Puffin Books, 1994 (1η έκδοση Penguin Books, 1991).
- [5] [http://www.youtube.com/watch?v=6eD2pC_gimw.](http://www.youtube.com/watch?v=6eD2pC_gimw)
- [6] Ν. Πολίτης: Παραδόσεις, τόμοι 2, Αθήνα, Ιστορική Έρευνα.
- [7] Φ. Παπαλουκά (εικονογράφηση Γ. Βακαλό): Ιστορίες σαν παραμύθια, Αστήρ, 1986.

Βιβλιογραφία (2)

- [8] Μ. Στεφανίδης (εικονογράφηση Φ. Στεφανίδη): Η νεράιδα και το πέπλο, Σίγμα, Αθήνα 1995.
- [9] [P. Nodelman: *Words about Pictures*, University of Georgia Press, Athens, Georgia 1988.](#)
- [10] S. Gilbert - S. Gubar: «Snow White and her Wicked Stepmother», The Classic Fairy Tales (επιμέλεια Μ. Tatar), Princeton University Press, Norton - Company, New York - London 1999: 291-297.
- [11] [Π. Ζελίνσκυ: *Ραπουνζέλ* \(απόδοση Ρ. Ρώσση - Ζαϊρη\), Μίνωας, Αθήνα 2006.](#)
- [12] Brothers Grimm (εικονογράφηση T.S. Hyman): Snow White, Little, Brown, Boston 1974.
- [13] [B. Rogasky \(διασκευή\) - T. Schart Hyman \(εικονογράφηση\): *Το νερό της ζωής* \(μετάφραση Ρ. Ρώσση - Ζαϊρη\), Ρώσση, Αθήνα 1989.](#)
- [14] [B. Cole: *Princess Smartypants*, A PaperStar Book, The Putnam and Grosset Group, New York.](#)

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Στοϊνίτση Αφροδίτη
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό εξάμηνο 2013-14

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

